Skudsmålsbøger

Med *Forordning om Skudsmaalbøgers Indførelse for Tjenestetyender* af 5. september 1832 blev det bestemt, at alle tjenestefolk skulle have en **skudsmålsbog**. Det var en lille fortrykt bog, hvori mange forskellige attester kunne indføres.

Enhver, der kom ud at tjene (blev tyende) uden for sit fødesogn, skulle have en skudsmålsbog, og blev den væk, betød det at personen ifaldt strafansvar.

Ifølge forordningen skulle tjenestefolkene nu medbringe en standardiseret skudsmålsbog. Den skulle bruges ved alle flytninger mellem tjenestestederne til forskel fra tidligere, hvor løse attester, ustandardiserede skudsmålsbøger og forskellige rejsepas havde haft anvendelse.

De standardiserede skudsmålsbøger var stemplede og indeholdt på de første sider uddrag af flyttelovgivningens bestemmelser om skudsmålsbøgernes førelse.

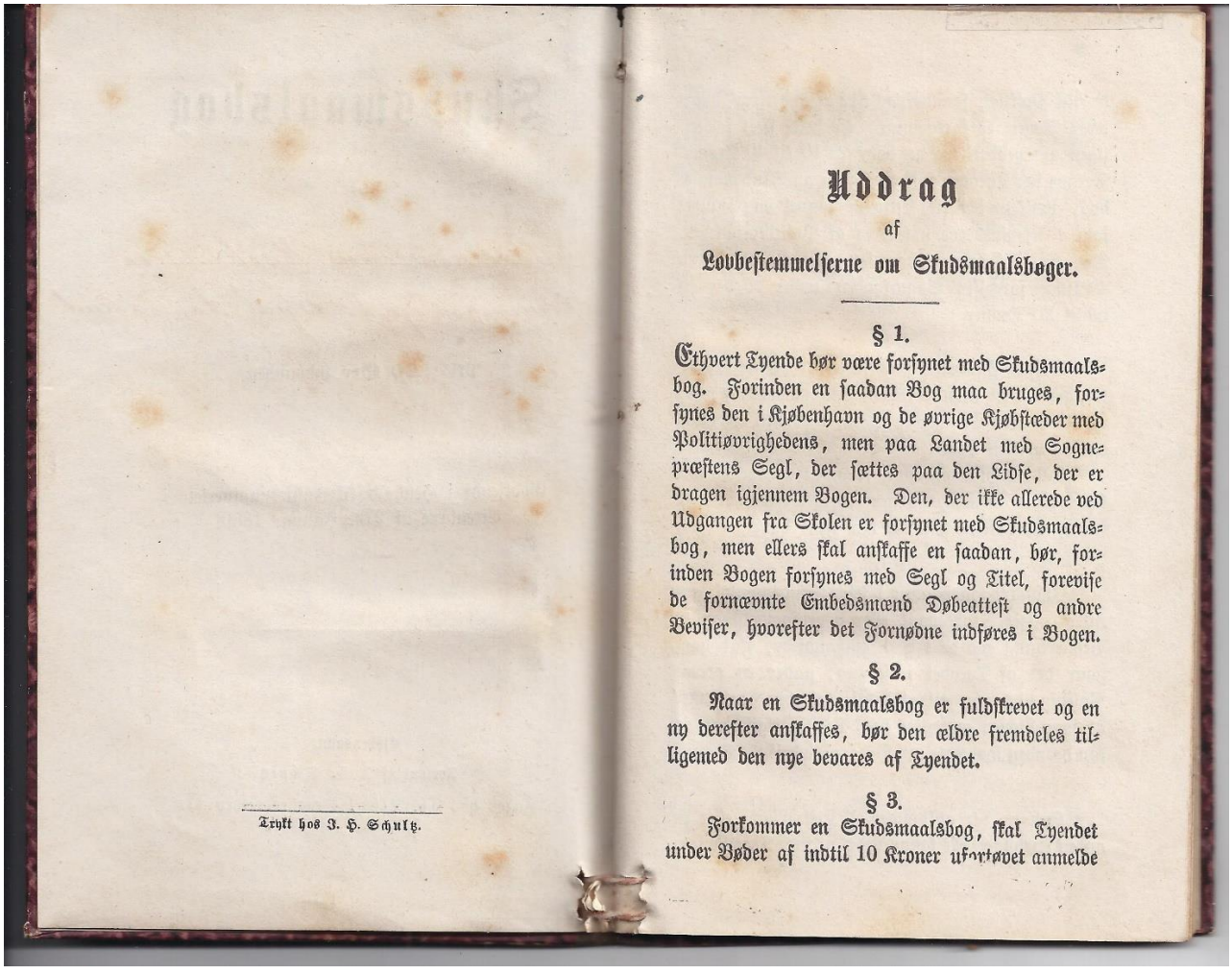

Uddrag
af
Lovbestemmelserne om Skudsmaalsbøger.

§ 1.

Ethvert Tyende bør være forsynet med Skudsmaalsbog. Forinden en saadan Bog maa bruges, forsynes den i Kjøbenhavn og de øvrige Kjøbstæder med Politiøvrighedens, men paa Landet med Sognepræstens Segl, der sættes paa den Lidse, der er dragen igjennem Bogen. Den, der ikke allerede ved Udgangen fra Skolen er forsynet med Skudsmaalsbog, men ellers skal anskaffe en saadan, bør, forinden Bogen forsynes med Segl og Titel, forevise de fornævnte Embedsmænd Døbeattest og andre Beviser, hvorefter det Fornødne indføres i Bogen.

§ 2.

Naar en Skudsmaalsbog er fuldskrevet og en ny derefter anskaffes, bør den ældre fremdeles tilligemed den nye bevares af Tyendet.

§ 3.

Forkommer en Skudsmaalsbog, skal Tyendet under Bøder af indtil 10 Kroner ufortøvet anmelde

Trykt hos J. H. Schultz.

Normalt fik tyendet skudsmålsbogen til konfirmationen, og at præsten noterede navn, forældres navne, konfirmationsdato og hvorledes konfirmandens kristendomskundskab og opførsel havde været.

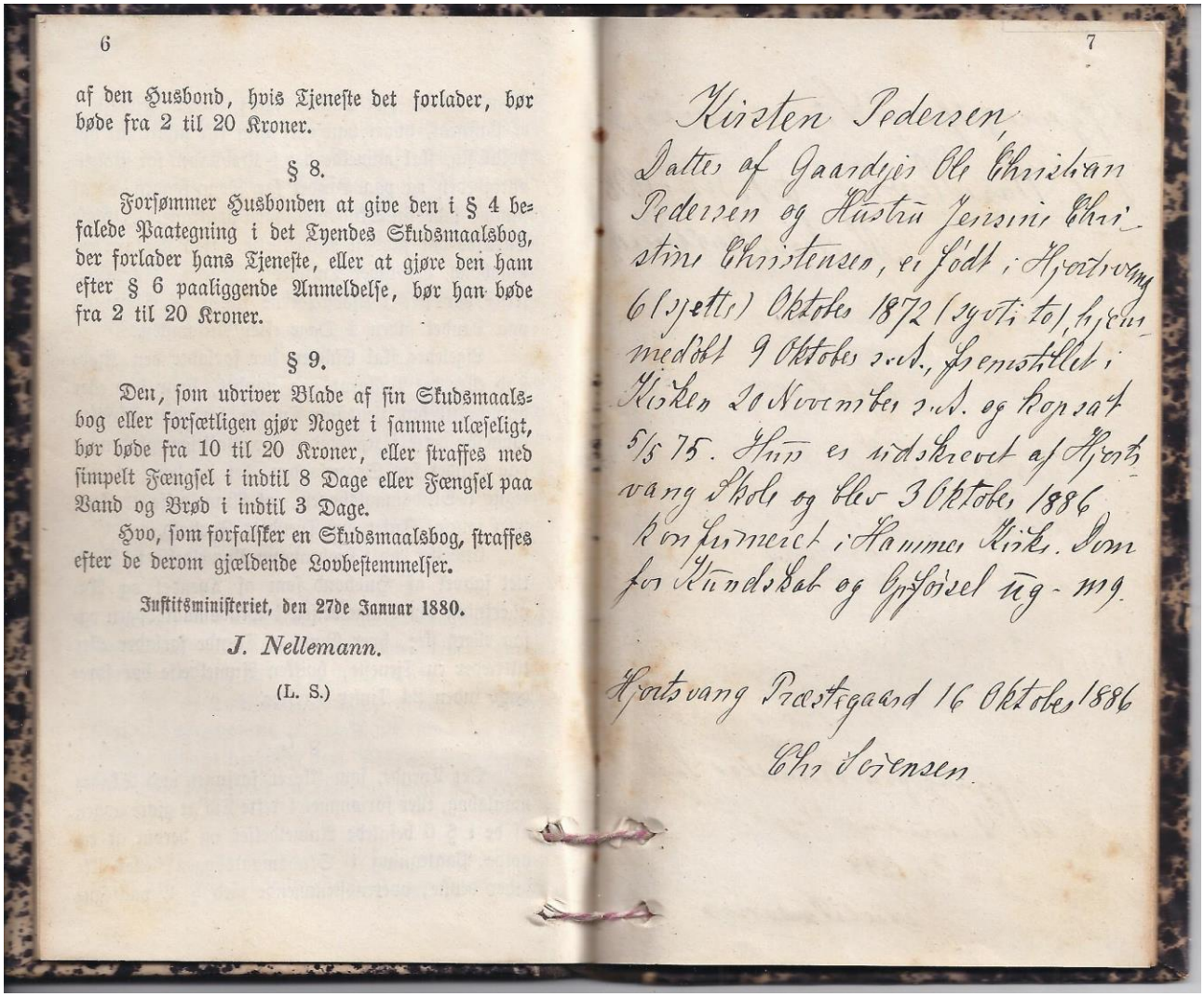

6

af den Husbond, hvis Tjeneste det forlader, bør bøde fra 2 til 20 Kroner.

§ 8.

Forsømmer Husbonden at give den i § 4 befalede Paategning i det Tyendes Skudsmaalsbog, der forlader hans Tjeneste, eller at gjøre den ham efter § 6 paaliggende Anmeldelse, bør han bøde fra 2 til 20 Kroner.

§ 9.

Den, som udriver Blade af sin Skudsmaalsbog eller forsætligen gjør Noget i samme ulæseligt, bør bøde fra 10 til 20 Kroner, eller straffes med simpelt Fængsel i indtil 8 Dage eller Fængsel paa Vand og Brød i indtil 3 Dage.

Hvo, som forfalsker en Skudsmaalsbog, straffes efter de derom gjældende Lovbestemmelser.

Justitsministeriet, den 27de Januar 1880.

J. Nellemann.

(L. S.)

7

Kirsten Pedersen
Datter af Gaardejer Ole Christian Pedersen og Hustru Jensine Christine Christensen, er født i Hjortsvang 6(sjette) Oktober 1872 (syttito), hjemmedøbt 9 Oktober s.å., konfirmeret i Kirken 20 November s.å. og kommunicerer 5/5 75. Hun er udskrevet af Hjortsvang Skole og blev 3 Oktober 1886 konfirmeret i Hammer Kirke. Som for Kundskab og Opførsel ug - mg.

Hjortsvang Præstegaard 16 Oktober 1886
Chr Sørensen.

Skudsmålsbog for pigen Kirsten Pedersen påtegnet af sognepræst Chr. Sørensen i 1886.

Forlod tyendet herefter sit fødesogn, afgav præsten et skudsmål hver gang tyendet flyttede over sognegrænsen.

Præsten i tilflyttersognet indskrev ligeledes en påtegning, når tyendet var ankommet til sognet.

Det betød, at præsterne i visse tilfælde indskrev adskillige påtegninger, hvis tyendet havde mange forskellige ansættelser rundt omkring i landet.

I forlængelse af disse påtegninger skrev præsterne ligeledes flytningerne ind i kirkebogens tilgangs- og afgangslister

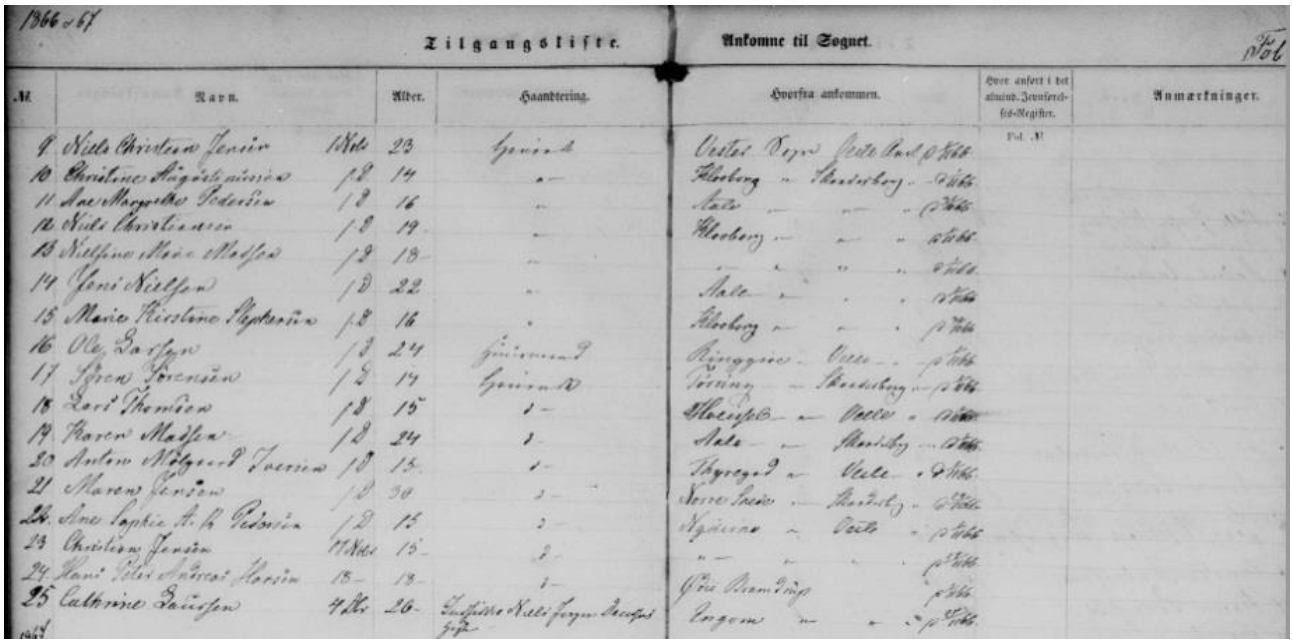

Eksempel på den af præsten førte tilgangsliste i kirkebogen for Linnerup Sogn 1866.

I året 1873 overgik denne registreringspligt fra sognepræst til sognefoged. Sognefogeden oprettede en tyendeprotokol, der indeholdt tilgangs- og afgangslister for de enkelte sogne.

Det var nu således sognefogeden, der påtegnede skudsmålsbøgerne og herefter førte registreringerne ind i tyendeprotokollen.

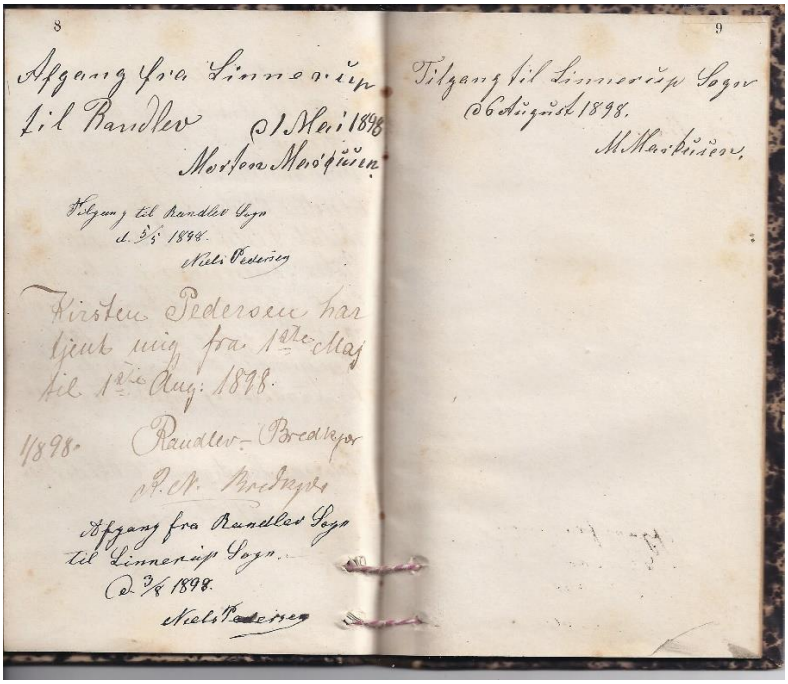

Pige Kirsten Pedersens påtegninger i skudsmålsbogen fra hun forlader Linnerup Sogn i 1898 til hun returnerer samme år.

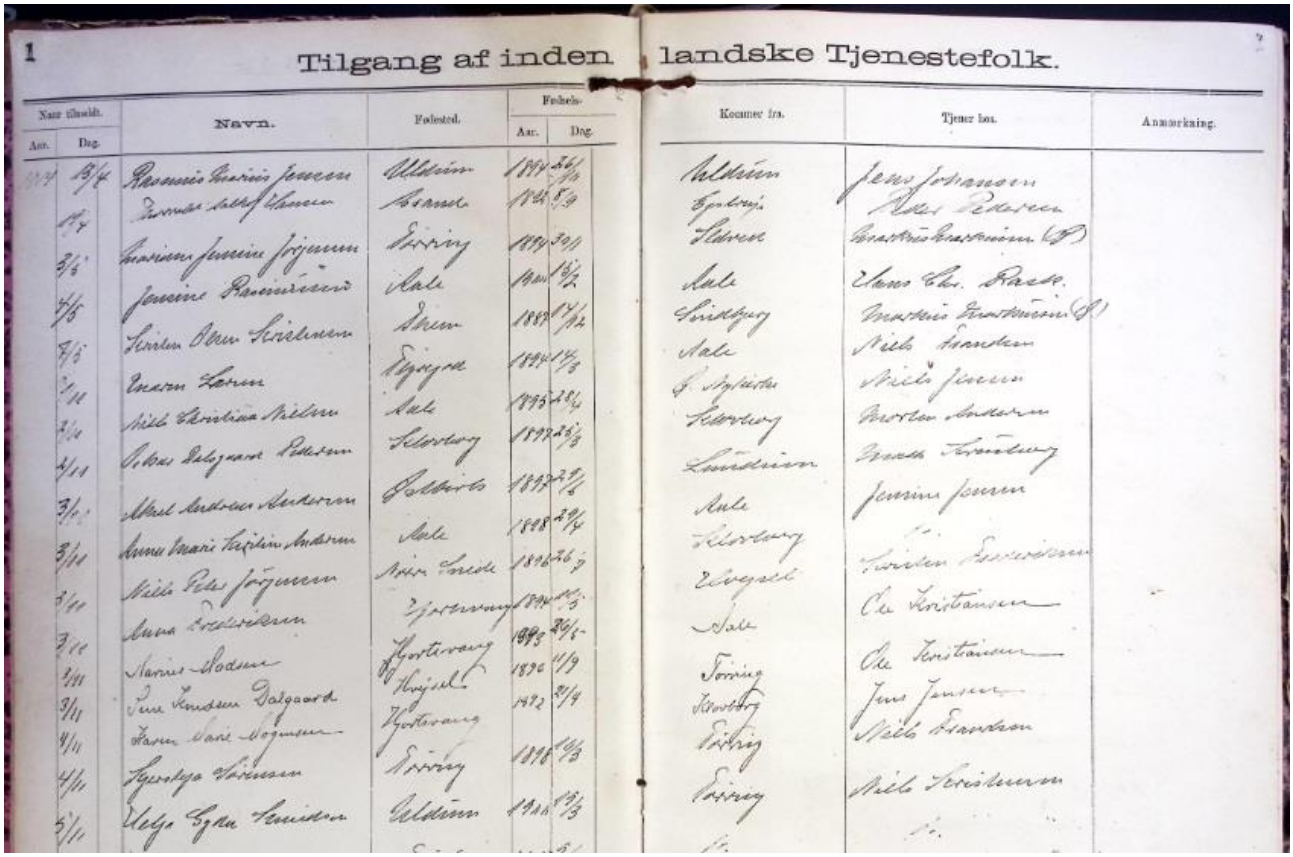
1

Tilgang af inden landske Tjenestefolk.

Naar tiltraadt. Aar.	Naar tiltraadt. Dag.	Navn.	Fødested.	Fødsels. Aar.	Fødsels. Dag.	Kommer fra.	Tjener hos.	Anmærkning.
1914	3/4	Rasmine Marie Jensen	Aldum	1894	26/6	Aldum	Jens Johansen	
	1/4	Thomas Aalbæk Hansen	Brande	1894	5/9	Egeløj	Niels Pedersen	
	3/5	Marie Jensine Jørgensen	Ejring	1894	30/1	Aldum	Christian Christensen (P)	
	4/5	Jensine Rasmussen	Aale	1894	16/2	Aale	Hans Chr. Rasch.	
	4/5	Peter Olav Pedersen	Skjern	1893	14/12	Snedsted	Christian Christensen (P)	
	7/5	Ingen Larsen	Egtved	1894	14/3	Aale	Niels Frandsen	
	1/11	Niels Christian Nielsen	Aale	1895	28/4	Egtved	Niels Jensen	
	2/11	Niels Peter Jørgensen Pedersen	Tørring	1892	25/8	Tørring	Morten Andersen	
	4/11	Niels Andreas Andersen	Gadbjerg	1892	29/8	Lundsgaard	Anders Frandsen	
	3/11	Anna Marie Kirstine Andersen	Aale	1898	29/4	Aale	Jensine Jensen	
	3/11	Niels Peter Jørgensen	Aale Sogn	1896	26/9	Tørring	Christen Christensen	
	3/11	Anna Pedersen	Tjørring	1894	27/3	Egtved	Ole Christensen	
	3/11	Marie Madsen	Hjortsvang	1893	26/6	Aale	Ole Christensen	
	3/11	Ane Kirstine Dalgaard	Hejsel	1896	11/9	Tørring	Jens Jensen	
	4/11	Karen Marie Jespersen	Hjortsvang	1892	2/4	Tørring	Niels Frandsen	
	4/11	Sigrid Marie Hansen	Ejring	1896	14/3	Ejring	Niels Christensen	
	5/11	Helga Lyda Petersen	Aldum	1896	29/3			

Uddrag af tyendeprotokollen for Linnerup Sogn. Her registreringerne fra 1914.

I skudsmålsbogen skulle arbejdsgiveren (husbond) gøre rede for tyendets ansættelse, og tyendet havde pligt til at melde sig hos øvrigheden, hvis de blev antaget i nyt arbejdsforhold. Forlod tyendet pladsen i utide, blev der problemer, for husbond opbevarede skudsmålsbogen, og en bortkommen bog betød strafansvar. Dette betød, at mange tjenestefolk betragtede skudsmålsbogen som et åg, der begrænsede deres handlefrihed, da en manglende skudsmålsbog besværliggjorde og i værste fald umuliggjorde nye ansættelser.

(Se endvidere afsnittet om misligholdelse for detaljer om strafansvar og sanktioner).